

ПОЗАНАУКОВІ ЗНАННЯ: ДОСВІД І МАЙСТЕРНІСТЬ ЯК ФОРМА ЗНАННЯ І ПІЗНАННЯ

І. В. Чорноморденко

доктор філософських наук, професор.

Київський національний університет будівництва і архітектури

м. Київ, Україна

E-mail: hmurii@ukr.net

У науковому повідомленні мовиться про те, що поняття досвід і майстерність, як особливі форми позанаукового знання і пізнання, ще є мало дослідженими, але актуальними, позаяк в процесі наукового пізнання виступають як особливі форми спілкування/діалогу. Крім того, через обмін отриманими смислами у діалозі між суб'єктами наукового пізнання залежно від їхніх спрямувань можуть народжуватися нові смисли. Ці нові смисли не лише впливають на розвиток наукового пізнання і отримання нового знання, але і забезпечують буття окремих культур та культури загалом.

Ключові слова: позанаукові знання, досвід, майстерність, спілкування, діалог.

Не ставлячи під сумнів важливість і потрібність для людства наукових знань і ту важливу роль, яку наука відігравала і відіграє в сучасному суспільстві загалом, слід проте також звернути увагу на такі типи і форми знань, які здобуті не засобами науки, мають інший характер і які, з цієї причини, існують за її межами.

Шлях пізнання істини (в класичному його розумінні) в природознавстві хоч і здійснювався суб'єктом, але за своєю формою виступав як монологічний процес, будь-яка суб'єктивність завжди елімінувалась із нього і отримане знання носило об'єктивний характер.

В постнекласичному ж природознавстві вчені-дослідники повільно, але переходять на нові форми співпраці і усвідомлюють те, що мають вже справу з природою як складною людиною мірною системою.

Що ж до самого суб'єкта пізнання, то він теж трансформується в процесі вільного пізнання і отримання нового знання.

Зважаючи на те, що людина, точніше, особистість є результатом спілкування, а позаяк воно було обмеженим, то особистість мало-помалу переставала, бути здатною, і то

не повною мірою, транслювати, продукувати, поширювати знання, але в жодному разі не генерувати його.

Завдячуючи процесам демократизації в науковому середовищі, впливу на сам процес пізнання, процес обміну інформацією і як результат, вчені-дослідники отримали усвідомлення того, що лише вільне і свободне спілкування/діалог»[1] дасть можливість генерації нових ідей, ідеалів і смислів.

Що ж до місця позанаукових знань в системі пізнання, то будь-яке знання зможе існувати лише тоді коли воно має свого адресата. Воно має бути запитаним. Я не маю на меті нав'язувати Вам ці об'єктивно існуючі форми знання, котрі знаходяться за межами науки і які, в силу вище названих процесів, отримали можливість публічного їх визнання. Але цього явно замало, бо є нагальна суспільна потреба у їх філософському осмисленні.

Враховуючи те, що існує розмаїття позанаукових форм знання (деякі мислителі відносять і філософію до них), котрі хоч і носять суб'єктивний характер все ж знаходять своїх адресатів, є запитаними і мають своє місце в системі пізнання. Візьмемо для прикладу деякі із них, зокрема такі як *досвід і майстерність*.

Для того аби було більш повне розуміння про що мовиться, вважаю за необхідне, дати означення цим поняттям. Розглянемо для початку поняття *досвід*. Частіше всього досвід характеризується як «уміння та знання, набуті протягом життя та діяльності особи чи колективу людей» [2, с. 1]. Але існує і інше означення, «Уся сукупність чуттєвих сприйнять, що набувається в процесі взаємодії людини з зовнішньою природою і становить основу всіх наших знань про матеріальний світ» [3, с. 382], тобто особистісне знання отримане в результаті епістемологічних практик. Поняття досвід носить всезагальний характер включаючи розмаїття існуючих форм як то, індивідуальний/буденний (колективний) життєвий досвід, досвід теорії пізнання, практичний досвід, внутрішній досвід, історичний (колективний) досвід, досвід про досвід, тощо. Яку б галузь людської діяльності, яку б спеціальність ми не назвали, маємо розуміти, що в процесі її опанування головною ознакою оволодіння нею є досвід, тобто отримання особистісного знання. А це говорить про те що дана форма знання і пізнання потребує філософського осмислення/дослідження.

На початку ХХІ сторіччя представники сучасної української філософії не залишили поза увагою проблему досвіду. Зокрема була видана мною монографія «Проблема існування знання за межами науки» [4], М. Мінаков видав монографію «Історія поняття досвіду» [5], А. Богачов опублікував монографію «Досвід і сенс» [6], Вахтанг Кебуладзе присвятив досвіду свою монографію «Феноменологія досвіду» [7], тощо. Безперечно цього для ґрунтовного дослідження досвіду, як соціально-історичного феномену, замало... Маю

надію, що кількість науковців, бажаючих вислідковувати багатоманітність цієї категорії філософії, буде зростати, але не лише кількість, а і якість.

Що ж до поняття майстерність, як форми позанаукового знання і пізнання, то її часто ототожнюють із особистісним знанням і це судження має рацію. На жаль дослідників які б акцентували увагу на вислідковуванні/осмисленні поняття майстерність (окрім автора) назвати важко. Соціально-історичний феномен, який прийнято називати майстерністю є дуже складним і досить багатостороннім. «Найчастіше, коли говорять про майстерність, мають на увазі високий ступінь вмінь і навичок у будь-якій сфері людської діяльності» [4, с. 194], розуміючи при цьому, що довершеність межі немає, тобто майстерність це процес і ми лише знайомимось час від часу із його результатом/рівнем.

Найбільше (і нам це дуже добре відомо) існує низка публікацій присвячених зокрема педагогічній майстерності, акторській майстерності, майстерності у спорті тощо, але найбільш поширеною, навіть історично, все-таки є майстерність у будівельній справі.

Очевидним є те, що досягнення майстерності у будь-якій галузі людської діяльності, можливе лише завдяки копіткому, тривалому, неперервному процесу навчання впродовж усього життя. При чому не менш важливим є факт, що отримувати/засвоювати знання вдається лише завдяки вчителям, наставникам, керівникам, тобто справжнім майстрам своєї справи. Гадаю, що оволодіти майстерністю (рівнем/результатом) можливо лише в процесі особистого спілкування/діалогу/взаємодії між справжнім майстром і його учнем.

Якщо вважати найвищою цінністю будь-якої особистості процес її самореалізації, то з цього судження випливає те, що досягнення цієї мети не може відбутися поза межами спілкування/діалогу.

Ми, завдячуючи організаторам і популяризаторам цієї гуманітарно-наукової проблеми, матимемо унікальну можливість брати участь у безпосередньому спілкуванні/діалозі і, гадаю, додамо децицію у розуміння, поглиблення та примноження знання щодо процесу пізнання *досвіду і майстерності*, а що є не менш важливим – здійснимо ще один крок у власній соціалізації і, маю надію, самореалізації.

Висновок

Отже, філософське осмислення понять досвід і майстерність та їх значення для процесу пізнання є вкрай актуальним, тому, що дають нам можливість осмислити складність та повноту людського буття і необхідність його пізнання. Якщо ми не будемо належним чином приділяти увагу філософському вислідковуванню/осмисленню позанаукових знань, то без цього не можна уявити собі повноту міжособистісного спілкування/діалогу і їх обмеженість може призвести особистість до втрати самої себе.

Література

1. Мокан Н. І., Чорноморденко І. В. Мультиверсум. Філософський альманах. Випуск – 1, 2021 р.
2. Лісовий В. С. Досвід [Електронний ресурс] // Енциклопедія сучасної України. 2008. https://esu.com.ua/search_articles.php?id=21094
3. Словник української мови: в 11 томах. — Том 2, 1971 р.
4. Чорноморденко І. В. Проблема існування знання за межами науки : монографія. – К. : КНУБА, 2005. – 306 с.
5. Мінаков М. А. Історія поняття досвіду : монографія. – К. : Вид. ПАРАПАН, 2007. – 380 с.
6. Андрій Богачов. Досвід і сенс : монографія. –К. : ДУХ І ЛІТЕРА, 2011. – 336 с.
7. Кебуладзе Вахтанг. Феноменологія досвіду / відп. ред. Анатолій Лой. – К. : ДУХ І ЛІТЕРА, 2012. – 280 с.